

Universal Declaration of Human Rights - Kabardian

© 1996 – 2009 The Office of the High Commissioner for Human Rights

This HTML version prepared by the UDHR in Unicode project, <http://www.unicode.org/udhr>.

Цыху Хуэфацэхэм Теухуа Дунейпсо Джэпсалъэ

Дунейпсо кӕрал зӕгхъаныгъэм и зӕхуэсу 1948 гъэм дыгъӕгъазэм и 10-м цыӕам къыщаштащ 217 А (III) зи бжыгъэ унафӕмкӕӕ.

Дунейпсо Кӕрал Зӕгхъаныгъэм (ДКӕЗ) и Зӕхуэсым егъӕӕр;

Дунейпсо цыхуыгъэм къыхиубыдӕ дӕтхӕнӕ зы цыхури зӕгхъаныгъӕри;

мы джӕпсалъӕр сытым цыгъуи я нӕгум цӕагъӕтурӕ мыбы къыщыхӕщ цыху хуэфацӕхӕмрӕ хуитыныгъӕхӕмрӕ я нӕӕ зӕрытрагъӕтым, хуащӕ лъытӕныгъэм егъӕджӕныгъӕ-гъӕсӕныгъӕ гъуӕгукӕ зрагъӕужъыну;

хӕгъӕгу кӕуӕцӕми дунейпсоми кӕуӕхукӕ нӕхъри зыщызужъ амалхӕр зыхуагъӕцхӕпӕурӕ мы зӕгхъаныгъӕшхуӕм хӕт кӕралхӕм езым я лъӕпкӕхӕри, я унафӕм цӕагъӕт нӕгъуӕцӕ кӕралхӕм я лъӕпкӕхӕри къызӕцӕубыдӕу, дунейпсом и дӕнӕ цыӕпӕи мы цыху хуэфацӕхӕмрӕ хуитыныгъӕхӕмрӕ лъӕщу цызрагъӕкӕуӕным, къыщаштӕным, цагъӕзӕцӕӕным хуцӕкӕунхӕу,

цыху хуэфацӕхӕм теухуауӕ жылагъуӕхӕми лъӕпкӕхӕми я зӕхуӕдӕ идеал щӕпхӕхӕр кӕззыгъуӕв мы дунейпсо джӕпсалъӕр.

1-нӕ пычыгъуӕ

Цыху псори цхӕхуити, я цыхымырӕ я хуэфацӕхӕмрӕкӕ зӕхуӕдӕу кӕалъхур. Акъылрӕ зӕхӕцӕкӕ гъуазӕрӕ ӕӕцӕ, зыр зым зӕкъуӕш зӕхӕцӕ ӕку дӕлгъу зӕхуцӕтын хуейхӕщ.

2-нӕ пычыгъуӕ

Дӕтхӕнӕ зы цыхури зӕхуӕдӕу хуитиц мы джӕпсалъӕм хӕт цыху хуэфацӕхӕмрӕ хуитыныгъӕхӕмрӕ зыхуигъӕцхӕпӕну, зыщыц расӕм, и фӕм, цыхубз-цыхухъуу зӕрыщытым, и бзӕм, цыгъ диным, политичнӕ е нӕгъуӕцӕ еплъыкӕу иӕм, лъӕпкӕу е цыху гуӕу къызыхӕкӕм, мылӕкуу иӕм, къыщалъхуа-къыздадӕхуам емылъытауӕ зӕхӕгъӕжынишӕу, хуӕгъӕкӕуӕтӕныгъӕнишӕу.

Къинӕмыцӕуӕ, кӕрал цхӕхуити, нӕгъуӕцӕӕм и унафӕ иӕти, цхӕхуитыжныгъӕ (автономие) зимыӕи, нӕгъуӕцӕу зы цхӕхуитыныгъӕ лъахӕ зытелъи, сыт хуӕдӕрей кӕралым и цыхуу цытми дӕтхӕнӕ зы цыху зӕхӕгъӕжныгъӕ хуащӕ хъунукъым зыщыц кӕралым и политичнӕ е юридическӕ системӕ е дунейпсо кӕралхӕм я зӕхуакум цыӕ статусым къыхӕкӕу.

3-нӕ пычыгъуӕ

Псӕуныр, цхӕхуитыныр, шынагъуӕнишӕгъӕр хӕти и хуэфацӕщ.

4-нӕ пычыгъуӕ

Хӕти пцылӕу пльытӕ е пцылӕуӕ ибгъӕт хъунукъым, сыт хуӕдӕ цыкӕуи пцылӕыгъӕр, пцылӕ цӕн-кӕӕцӕхуныр зыми хуӕбдӕ мыхъуну къуӕдыщ.

5-нӕ пычыгъуӕ

Хэти лъэщыгъэ епхьэлIэ хъунукъым, залымыгъэкIэ, цIыхугъэм къемызэгъу е и напэр зыгъэулышын хуэдэкIэ удзекIуэ, апхуэдэ тезыр теплхъэ хъунукъым.

6-нэ пычыгъуэ

Хэти хуэфашцэ дэнэ щIыпIи цIыхуу, юридическэ лицоуэ къыщалътэну.

7-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цIыхури къэрал хабзэм и пащхъэ щызэхуэдэщ икIи къэрал хабзэм къэхъумэныгъэхэр зэхэгъэжыншэу, я зэхуэдэу зыхуагъэщхъэпэну хуити, зэхэгъэжыншэу, зэхуэдэу хуэфашцэ мы джэпсалгъэм къемызэгъ, зэхэгъэж зыхэлъ IуэхуцIафэхэми, апхуэдэ IуэхуцIафэм сымт хуэдэуи тегъэгущхуэнми къыщахъумэну.

8-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цIыхум хуитыныгъэ илэщ хабзэ нэхъыщхъэм е къэрал хабзэм къырипэс цIыху хуэфашцэхэр зыкътэ IуэхуцIафэ къыщыхъукIэ хуитыныгъэ зилэ хеящIэхэм зыхуигъэзэну, зыкъригъэхъумэну.

9-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цIыхури лажъэ имылэу яубыд, ягъэтIыс е егъэзыгъэкIэ нэгъуэщI щIыпIэ яху хъунукъым.

10-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цIыхуми хуитыныгъэ илэщ и хуэфашцэхэр, и хуитыныгъэхэр щаубзыхукIэ икIи езым зы лажъэ къыщытралхъэкIэ зыми фIэмылIыкI, зыми и унафэм щIэмыт, имытелхъэ хеящIэ цхъэхуит псэхуитыр зауагъэкIэ икIи нахуэуэ и Iуэхум иригъэплгъыну хуеину.

11-нэ пычыгъуэ

1. Зы лажъэ/щIапхъэджагъэ зытралхъэ дэтхэнэ зы цIыхури зиухишжын зыхуэныкъуэну шынагъуэншагъэхэр зыщигъуэтыну хеищIэгъу нахуэм и кIэухыу, къэрал хабзэм тету ягъэкъуанишэхункIэ хейуэ къалътэр, мыхеицэ къраплъыркъым.

2. Хэти ягъэкъуанишэ хъунукъым, щищIэм щыгъуэ къэрал хабзэкIэ е Дунейпсо хабзэкIэ щIапхъэджагъэу ямыбжа зы Iуэху зэрищIам е ищIапхъэу къащыхъу зэримыщIам цхъэкIэ. Хэти щIапхъэджагъэ щищIам щыгъуэ хуэгъуау щыта тезырым нэхъыбэ тралхъэ хъунукъым.

12-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цIыхум и гъащIэ унейм, и унагъуэм, и унэм е зэрызэрыщIэ щIыкIэхэм цхъэусыгъуэнишэу зыри къыхэзэрыхъ хъунукъым, и напэм, и цIэм къеIусэ Хэти хуитыныгъэ илэщ мыпхуэдэ къыхэзэрыхъныгъэхэм къэрал хабзэкIэ зыкъыщыригъэхъумэну.

13-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цIыхум хуитыныгъэ илэщ дэтхэнэ зы къэрал и щIыналгъэм цхъэхуиту цызекIуэну, щыпсэуноу.

2. Дэтхэнэ зы цIыхум хуитыныгъэ илэщ езы и къэралри хэту дэтхэнэ зы къэралым илэпхъукIыну икIи щIэрыщIэу нигъэзэжыну.

14-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цыхум хуитыныгъэ шэщ залымыгъэ/лей кыщырахым и цхьэр нэгъуэщI кэрал иригъэзыну, цхьэегъэзныгъэ амалхэр зыхуигъэщхьэпэну.

2. Ауэ пэжыпэу политичнэу щымыт шIэпхъэджагъэхэм е Дунейпсо кэрал зэгухам и мурад, и бзыпхъэ къемызэгъ IуэхушIафэхэм кыхэкI дауэдапцэхэм цыгъуэ мы хуитыныгъэр зыхуэбгъэщхьэпэ хъунукъым.

15-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цыхум хуитыныгъэ шэщ зы кэралым и цыхуу щытыну.

2. Дэтхэнэ зы цыхур зицыхуу щыт кэралым цхьэусыгъуэнишэу хэбгъэкI е нэгъуэщI кэралым и цыху хъуну шэ хуитыныгъэм хэбгъэн хъунукъым.

16-нэ пычыгъуэ

1. Зи ныбжъ ирикъуа дэтхэнэ зы цыхухъуми цыхубзми хуитыныгъэ шэщ кызыхэкIа лъэпкъым, зи цыхуу щыт кэралым е дину шыгъым кыхэкI пэрыуэгъу кыхуэмыуву, хуиту кыишэну, дэкIуэну, унагъуэ цухуэну.

2. Зэрышэн-зэдэкIуэным теуха зэзэгъныгъэр (нэчыхьыр), зэрышэну-зэдэкIуэнухэм езым я цхьэхуитыныгъэ пэжрэ я фIэфIныгъэ икъурэкIэ яухуэр.

3. Унагъуэр, жылагъуэ-лъэпкъ псэукIэм и лъабжъэ нэхъыщхьэщI, жылэми кэралми къехъумэр.

17-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цыхум хуитыныгъэ шэщ езым и унейуэ е нэгъуэщIхэр шэхьэгъууэ мылкъу зригъэIэну.

2. Дэтхэнэ зы цыхур цхьэусыгъуэнишэу и мылкъу пэлэщIэ е лъымыIэсыф пицIы хъунукъым.

18-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цыхум гупсысэ, зэхащIэ икIи дин хуитыныгъэ шэщ. Мы хуитыныгъэм кызыщIеубыдэр и закъуэу е гупу, нахуэу е унейуэ (цэхуу) и тхьэхуэIуэрыщIэнхэр, и динкIэ шIапхъэхэр нэрылгагъуу яригъэщIэн, игъэзэщIэн хуитыныгъэри.

19-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цыхум хуитыныгъэ шэщ зэрыхуейуэ гупсысэну, и гупсысэхэр кыIуэтэну. Мы хуитыныгъэм хэти цыхур и гупсысэхэм кыхэкIкIэ зыми кымыгъэгуищIыну, кэралыгъуэ гъунапкъэхэм емылгытауэ шIэныгъэхэр, гупсысэхэр сьт хуэдэрей гъуэгукIи къэхутэн-къэпщытэн, зыIэрыгъэхьэн хуитыныгъэри.

20-нэ пычыгъуэ

1. Хэти хуитыныгъэ шэщ Iэцэнишэу, зауэ-банэнишэу зэхуэсыну, хасэ цухуэну, ухуа хасэм хыхьэну.

2. Хэти зы хасэ хыхьэну ебгъэз хъунукъым.

21-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цыхум хуитыныгъэ шэщ заныщIэу езым е хуиту кыхыха и лыкIуэхэм я IэкIэ кэралым и зегъэкIуэн Iуэхухэм хыхьэну, хэлэбэну.

2. Дэтхэнэ зы цыхум хуитыныгъэ шэщ и кэралым цыхубэм кыхуэзэригъэпэщ амалхэр зэхэгъэжынишэу, псом хуэдэу зыхуигъэщхьэпэну.

3. Хьыкумэт Ищхьэтетныгъэм и лъабжъэр къэралым и цыхубэм и фIаигъуэныгъэри. А фIаигъуэныгъэр утыку къохъэр щэху цIыкIэм тет хэхыныгъэ хуит захуэху е цыхухэм я фIаигъуэныгъэхэр щхьэхуит-псэхуиту кыызэрагъэлъэгъуэфыну гъэпса нэгъуэцI цIыкIэху, зи ныбжъ ирикъуа цыху псоми яхузэIухауэ, я IэIэтхэми зэхуэдэ гуащIэ яIэуэ, пIалъэ гъэнэхуакIэ кыитрагъээзэжхэмкIэ.

22-нэ пычыгъуэ

Цыхубэ жылагъуэм зэрыщыщым елгытауэ дэтхэнэ зы цыхум хуэфайщ цыхуи социалнэ къэхъумэныгъэ. Къэрал гуащIэкIэ е къэралыгъуэхэм я зэдэIэпыкъуныгъэкIэ икIи дэтхэнэ зы къэралым езым и гъэпсыкIэмрэ и амалхэмрэ елгытауэ дэтхэнэ зы цыхум хуитыныгъэ иIэщ и напэрэ и цыхугъэрэкIэ тыншу зэрызиужьыну экономикэ, социалнэ икIи цIэнхабзэ IуэхукIэ зыхуэныкъуэну амалхэр ирагъэгъуэтыну.

23-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цыхум хуитыныгъэ иIэщ лэжъэну, и Iуэхур хуиту кыыхихыну, захуагъэкIэ икIи хуэфI амалхэмкIэ лэжъэну икIи Iуэхунишагъэм кыищыхъумэну.
2. Дэтхэнэ зы цыхум хуитыныгъэ иIэщ зэхэгъэжынышэу зэхуэдэ Iуэху папщIэ зэхуэдэ лэжъапщIэ къратыну.
3. Дэтхэнэ зы цыхум хуитыныгъэ иIэщ езыри и унагъуэри цыхум хуэфайщ псэукIэ иIэу зыгъэпсэун, щыхуейм деж зылгыIэсыфыну социалнэ хъумэныгъэхэмкIэ цIэгъэбыдауэ зы псэукIэ амал къезытын зы лэжъапщIэ хуэфI кыIэрыхъэну.
4. Дэтхэнэ зы цыхум хуитыныгъэ иIэщ езым и фIагъэ папщIэ хасэ (профсоюз, сендикэ) зэхышэну, апхуэдэ зэхышам хыхъэну, хэтыну.

24-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цыхум хуитыныгъэ иIэщ зигъэпсэхуэну, и нэгу зригъэужьыну, псом хуэмыдэу и лъэжъэгъуэ пIалъэр цыху хуэфайщ шапхъэм иту кыыхуагъэпсыну, пIалъэ гъэнэхуакIэ и лъэжъапщIэри къратурэ гъэпсэхуакIуэ дэкIыну.

25-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цыхум хуитыныгъэ иIэщ езыри и унагъуэри узынышэн, тхъэгъуэ хуэфайщ иIэу псэун папщIэ шхыныгъуэ, файщ, унэ икIи медицинскэ дэIэпыкъуныгъэ игъуэтыну. Хэти хуитыныгъэ иIэщ, Iуэхунишагъэ, сымаджагъэ, хукъуагъэ, лыгъуабагъэ, фызабагъэ, жьыгъэ икIи езым имыIэцIагъэ Iуэхугъуэхэм кыыхэкI амалынышагъэ, тхъэмыщкIагъэ кыылгысу щытмэ кыищыхъумэну, кърагъэлыну.
2. Анэхэмрэ сабийхэмрэ хуитыныгъэ яIэщ хэхуэ кыкIэлгыплъынхуэ, кыдэIэпыкъунхуэ. Зэрыша зэлI-зэфыз и бынуи зэмыщхъэгъусэхэм къалъхуауи щыррет, сабий псоми я зэхуэдэу, зэхэгъэжынышэу хуагъэщхъэпэр а зы социалнэ къэхъумэныгъэ амалхэр.

26-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цыхур хуитыныгъэ гъэсэныгъэ зэригъэгъуэтыну. Гъэсэныгъэр, нэхъ мащIэ дыдэу къапщтэмэ икIи лъабжъэ гъэсэныгъэр ахъышэнышэ. ПэщIэдзэ гъэсэныгъэр зумыгъэлэнкIэ амал зымыIэу егъэзыгъуэщ. Техникэ икIи IэцIагъэ гъэсэныгъэр хэти хузэIухагъэнуш. Ипщэ гъэсэныгъэр зэхэгъэжынышэу хэти хузэIухауэ щытын хуейщ езым и сэнауш (талант) елгытауэ.
2. Гъэсэныгъэр цыхум и цыхугъэм икъуу зригъэужьыным хуэфIыу гъэпсауэ икIи цыху хуэфайщэхэмрэ хуитыныгъэ нэхъышхъэхэмрэ хуащI цыхыыр, лытэныгъэр игъэлъэщыным, цIигъэбыдэным хуэунэтIауэ щытын хуейщ. Гъэсэныгъэм цыхухэр хуцIигъэкъун хуейщ расэ псоми, лъэпкъ псоми, дин гуп псоми я зэхуакум гулгытэ, зэгурыIуэ, зэхуэфIыныгъэ, зэныбжъэгъуэгъэ дэлгыну икIи мамырныгъэр кыыхъумэн папщIэ Дунейпсо Къэрал Зэгухъэныгъэм иригъэкIуэкI лъэжъыгъэм зригъэужьу щытын хуейщ.

3. Сабийхэм ирагъэгъуэтыну гъэсэныгъэр зыхуэдэнур къыхэзыхыну хуитыр, псом япэрауэ и анэ-адэриц.

27-нэ пычыгъуэ

1. Хэти хуитыныгъэ илэщ цыхубэм и щлэнхабзэ гъащлэм хуиту ныхыхъэну, гъуазджэр зыхуигъэщхъэпэну, щлэныгъэ зыужьыныгъэм хэтыну икIи ар зыхуигъэщхъэпэну.

2. Хэти хуитыныгъэ илэщ езым къигъэщлэ щлэныгъэ, жъабзэ (литературэ), гъуазджэ лэщлагъэхэм мылкъуу, пщлэуэ, цыхъуэ къыпэкIуэу хъуар къыхуахъумэну.

28-нэ пычыгъуэ

Хэти хуэфацищ мы джэпсалгъэм къыщыхэщ цыху хуэфацихэмрэ хуитыныгъэхэмрэ щэгъээщлэфыну зы социалнэ икIи дунейпсо гъэпсыкIэ системэ щылэну.

29-нэ пычыгъуэ

1. Хэти езым и цыхугъэм хуиту икIи икъуу зригъэужьыну амал къезыт цыхубэ жылагъуэми къэралми хуищлэжыпхъэ пцэрылхэр илэщ.

2. Хэти и хуэфацихэр зыщыхуигъэщхъэпэкIэ икIи и хуитыныгъэхэр щызэрихъэкIэ, нэгъуэщлэхэм я хуэфацихэмрэ я хуитыныгъэхэмрэ хуэгъэпэжын, абыхэм цыхъ, лъытэныгъэ къыхуегъэщлэ икIи демократичэскэ жылагъуэм зэдащтэ цэнхабзэр (этикэр), жылагъуэ гъэпсыкIэр, щылэкIэр егъэфлэкIуэным и амалхэр къэхъума хъун папцлэ хэхауэ къэрал хабзэкIэ гъэнэхуа гъунапкъэхэм епхауэ щытиц.

3. Дауи иррехъу, мы цыху хуэфацихэмрэ хуитыныгъэхэмрэ зыхуэбгъэщхъэпэ, зепхъэ хъунукъым Дунейпсо Къэрал Зэгухъам и гурыл-гурыщлэхэмрэ и бзыпхъэхэмрэ (принципхэмрэ) къемызэгъыу.

30-нэ пычыгъуэ

Мы джэпсалгъэм къыхуиубыдэ дэтхэнэ зы хабзэ гъэувар зыгурыбгъаIуэ хъунукъым мыбы къыщилуэтыкIа хабзэ гъэувахэм щыщ гуэр шлэтыну, цукъуэну дэтхэнэ зы къэрал, гупи, нэрыбги хуитыныгъэ ирит хуэдэу.
